

Türk Tarih Kurumu'nun Yıllık Konferansları

Türk Tarih Kurumu'nun 1963 yılından buyana uygulamaya başladığı "Yıllık Konferanslar"ın ikinci serisi 1964 yılı Ocak ayının üçünden başlamak ve her onbeş günde bir Cuma günleri saat 17.30'da Kurum toplantı salonunda verilmek üzere başlamış bulunmaktadır. 1964 Yıllık Konferansları Kurumun rahmetli Başkanları Ord. Prof. Yusuf Akçura, Ord. Prof. Şemseddin Günaltay ve Tevfik Bıyıklıoğlu'nun anılarına atanmıştır. Bu yılki konferanslar Orta ve Yeni Çağ Türk tarihine ait konular üzerine düzenlenmiş olup hepsi 11 konferanstır. Son konferans 19 Haziran Cuma günü verilecektir. Konferansların konuları, tarihleri ve konferansçıların adları aşağıda gösterilmiştir :

3 Ocak 1964 Cuma	Ord. Prof. Enver Ziya Karal: <i>Osmanlı İmparatorluğunda Garplılaştırma hareketlerinde rastlanılan güçlükler.</i>
17 Ocak 1964 Cuma	Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver: <i>Orta zamanda Anadolu Selçukluları Umumi ve Hususi Kütüphaneleri (Projeksiyonlu).</i>
31 Ocak 1964 Cuma	Prof. Dr. Osman Turan: <i>Selçuk Tarihinin Problemleri.</i>
6 Mart 1964 Cuma	Prof. Dr. Tahsin Özgüç: <i>Kemah Türbeleri (Projeksiyonlu).</i>
20 Mart 1964 Cuma	Prof. Dr. Hâmit Sadi Selen: <i>Tarih ve Coğrafyada Konu Birliği.</i>
3 Nisan 1964 Cuma	Prof. Dr. Halil İnalçık: <i>Osmanlı Türklerinin Rumeli'de Yerleşmesi.</i>
17 Nisan 1964 Cuma	Faik Reşit Unat: <i>Profesör Yusuf Akçura ve Tarih Öğretimi.</i>
8 Mayıs 1964 Cuma	Doç. Dr. Şerafeddin Turan: <i>Rodos ve 12 Adanın Elden Çıkışı.</i>
22 Mayıs 1964 Cuma	Prof. Dr. Cemal Tukin: <i>1798-1833 Osmanlı - Rus Andlaşmaları Arasında Benzerlik.</i>
5 Haziran 1964 Cuma	Prof. Nusret Hızır: <i>Evrensel Kültür Üslubu İçinde Barok Düşünce.</i>
19 Haziran 1964 Cuma	Ord. Prof. Enver Ziya Karal: <i>Osmanlı İmparatorluğunda Garplılaştırma Hareketlerinde Taklit ve İkilik Problemleri.</i>

Prof. Armand Abel'in Konferansı

Türkiye ile Belçika arasındaki kültür münasebetleri çerçevesi içinde Ankara'da ve İstanbul'da konferanslar vermek üzere yurdumuza gelmiş bulunan Brüksel ve Gand Üniversiteleri profesörlerinden ve Brüksel İslâm Araştırmaları Merkezi Direktörü ünlü İslâm Tarihçisi Prof. Dr. Armand Abel, 19 Kasım 1963 Salı günü saat 18'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin Hâmit Dershanesinde Türk Tarih Kurumu adına "*Basra'da İhvan-üs-Safa muamması ve bunun*

X. yüzyılda Halifeler devletinin sosyal tarihi bakımından manası" konusu üzerine Türkçe bir konferans vermiştir.

Kısa bir konuşma ile profesörü tanıtan Türk Tarih Kurumu Başkanı Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu, daha sonra sözü Kurum üyelerinden Ord. Prof. Dr. Fuat Köprülü'ye bırakmış, Prof. Fuat Köprülü, Prof. Abel'in ilmî kişiliği, geniş bilgisi ve İslâm Tarihi üzerindeki çalışmaları hakkında dinleyicilere ilgi çekici izahat vermiştir.

Konferanstan sonra Türk Tarih Kurumu toplantı salonunda Prof. Abel şerefine verilen kokteyl geç vakitlere kadar devam etmiş ve Prof. memleketimizin bilim adamlarıyla yakından tanışmak fırsatını bulmuştur.

Prof. Dr. Bernard Lewis'in Konferansı

Ankara Üniversitesinin dâvetlisi olarak memleketimizi ziyaret etmiş olan Londra Üniversitesi profesörlerinden Dr. Bernard Lewis, 23 Aralık 1963 Pazartesi günü saat 17,30'da Türk Tarih Kurumu'nun toplantı salonunda İslâm Ansiklopedisinin yeni yayını hakkında Türkçe bir konferans vermiştir. İslâm Ansiklopedisinin Yazı Kurulu Üyesi bulunan ve Türk Tarihi üzerindeki değerli çalışmalarıyla ve büyük bir Türk dostu olarak tanınan Prof. Lewis'in bu konferansı ilgi ile izlenmiş, kendinden tamamlayıcı izahat alınmış ve bazı dileklerde bulunulmuştur.

Macar Bilgini Gerö Gyözö'nün Konferansı

Dışişleri Bakanlığımızın dâvetlisi olarak memleketimizi ziyaret eden ve Macaristan'daki Türk eserleri üzerinde yaptığı çalışmalar ve yayınlarla tanınmış bulunan Macar İlim Akademisi uzmanlarından Gerö Gyözö 10 Ocak 1964 Cuma günü saat 17,30 da Türk Tarih Kurumu toplantı salonunda "*Macaristan'daki Türk Eserleri*" konusunda projeksiyonlu bir konferans vermiştir. Almanca verilen konferansı Türk Tarih Kurumu Kütüphane Müdürü Bayan Mihin Eren Türkçeye çevirmiştir. Türklerin Macaristan'da bıraktıkları askerî, resmî, sivil ve dinî yapılar ve bunların bugünkü durumu ile korunmaları hakkında çok ilgi çekici bilgiler veren Bay Gerö'nun bu konferansı da dinleyiciler tarafından dikkatle izlenmiştir. Konferanstan sonra sayın Bilgin şerefine Kurum kitaphında bir kokteyl verilmiştir.

Türk Tarih Kurumu'nun Aylık Toplantıları

Türk Tarih Kurumu'nun Ankara'daki üyelerinin ayda bir kere Kurum merkezinde toplanarak çeşitli konular üzerinde görüşmeler yapılması, bu arada üyelerimizin ilmî çalışmaları hakkında birbirlerine bilgi vermeleri isteği gözönüne alınarak 26 Aralık 1963'de üyelere Başkanlıkça bir mektup gönderilmiş ve her ayın ilk salı günü saat 17,30'da Kurum toplantı salonunda bu çeşit toplantılar yapılacağı duyurulmuştur. İlk toplantı 7 Ocak 1964 Salı günü yapılmış ve bu toplantıda çeşitli konular görüşüldükten sonra gelecek toplantıların evelden saptanmış konularla bir gündeme dayanması istenmiş ve gelecek toplantıda şu konuların görüşülmesi uygun görülmüştür :

- 1) "Philologiae Turcicae Fundamenta" meselesi.
- 2) Ord. Prof. Enver Ziya Karal'ın "Osmanlı İmparatorluğunda Garphlaşma hareketlerinde rastlanan güçlükler" konusunda verdiği konferans üzerine görüşmeler.
- 3) Kıbrıs tarihi üzerinde çalışmalar.

Bundan sonraki toplantıların görüşme konuları bir önceki toplantıda saptanacaktır.

Aylık toplantıların ilk oturumu

Kıbrıs Tarihi Üzerinde Çalışmalar

Türk Tarih Kurumu Genel Kurulu 1959 toplantısında *Türk Tarihi içinde Kıbrıs* adı altında bilhassa Kıbrıs'ın Anadolu ile bağlarını ve Türk idaresi altındaki tarihini belirtecek bir eserin hazırlanıp basılmasına karar vermişti. Bu karar üzerine Yeni Çağ Kolu bir Kıbrıs Tarihi Komitesi teşkil ederek yazılacak eserin hacmini, bahislerini ve kimler tarafından yazılacağını tesbit etmiş ve ilgililere bildirmiştir. Dört yüz sahife kadar olması düşünülen *Türk Tarihi içinde Kıbrıs*'ın plân ve yazarları şöyle tesbit edilmiştir :

Önsöz

- I. *Kıbrıs'ın coğrafi durumu* : Prof. Cemal Alagöz ve H. S. Selen (25-30 s.)
- II. *Eskiçağlarda Kıbrıs* : Prof. A. Erzen ve Prof. T. Özgüç (30-40 s.)
- III. *Orta Çağlarda Kıbrıs* :
- a) *Bizans devri* : Tercüme (Hill'den hülâsa) (10 s.)
- b) *Araplar ve Kıbrıs* : Doçent Fikret Işltan (10 s.)
- c) *Türkler ve Kıbrıs* :
1. *Selçuklular ve Kıbrıs* : Prof. Osman Turan
2. *Karamanlılar ve Kıbrıs* : Doçent Şahabettin Tekindağ
3. *Akkoyunlular ve Kıbrıs* : Prof. Adnan Erzi
4. *Kölemenler ve Kıbrıs* : Prof. Şinasi Altundağ
- IV. *Osmanlılar ve Kıbrıs* :
- a) *Fatih'ten önceki münasebetler* : Prof. Şinasi Altundağ (15-20 s.)
- b) *Kıbrıs'ın fethi* : Prof. İncalcık (10-15 s.)
- c) *Osmanlı idaresinde Kıbrıs* : Prof. İncalcık, {
- d) *İngiliz işgali altında Kıbrıs* : Prof. Baykal { (100-125 s.)
- V. *Kıbrıs'ın son durumu* :
- a) *Lozan'da Kıbrıs* : { Prof. Suat Bilge
- b) *Türkiye Cumhuriyeti ve Kıbrıs* : { ve
- c) *Kıbrıs Cumhuriyetinin doğuşu* : { Prof. Fahir Armaoğlu (50-60)
- VI. *Kıbrıs'ta Türk Medeniyeti* :
- a) *Kıbrıs'ta sosyal durum* : Prof. İncalcık, Faik R. Unat (10-15 s.)
- b) *Kıbrıs'ta sanat eserleri* : Y. Mimar Ekrem Hakkı Ayverdi (15-20 s.)
- c) *Kıbrıs'ta fikri hayat ve Kıbrıslı Büyüklükler* : (15-20 s.)

(Harita, resim, şekil ve vesika mahiyetinde ekler ile bibliyografya, kronoloji cetveli metin dışıdır).

Tasarlanan kitabın şimdiye kadar Kıbrıs Tarihi üzerinde yazılan eserlerde, özellikle bu konuda en tafsilâtlı son terkip eseri olan Sir G. Hill'in *A History of Cyprus* adlı eserinde, adada Türk tarihine ait noksan ve taraf tutan bilgileri tamamlayacak ve düzeltecek mahiyette olması ve alelâde bir tercüme ve derlemeden ibaret kalmaması, böylece ileride yazılacak okul kitapları ve genel eserlere kaynak teşkil etmesi bilhassa düşünülen noktalar arasında idi.

Kıbrıs Komitesi adanın, Osmanlı - Türk idaresi altındaki durumunu hakkiyle meydana çıkarmak için adadaki mimarî eserler ve arşiv malzemesi ile ilgilenmiş, 1961'de Prof. Şinasi Altundağ, Prof. Bekir Sıtkı Baykal, Faik Reşit Unat ve Prof. Halil İnalıcık'dan mürekkep bir heyet Kıbrıs'a giderek muhtemel bir ziya tehlikesine karşı Lefkoşa Kadı sicillerinin mikrofilmlerini almışlardır.

İlk Kıbrıs Kadısı Ekmel Efendi H. 978 senesinin Rebiülâhir başlarında tâyin olunmuş ve şüphesiz o tarihten itibaren Kadıların verdiği ve onlara gelen vesikaların kaydedildiği Sicil Defterleri tutulmuştur. Fakat Kıbrıs Evkaf dairesinde saklanmakta olan bu defterlerden bize kadar gelebilenler H. 988 tarihinde yani fetihten on sene sonra başlamakta ve 1306 tarihine kadar elli dört defter halinde muhafaza edilmiş bulunmaktadır. Bu sicillerin İngiliz idaresinde yapılan bir listesinde 988'den önceki bazı defterlerin de o zaman mevcut olduğu anlaşılmaktadır. 988'den sonraki sicillerden de bazıları kayıptır (bilhassa şu yıllar arasında 1003—1016, 1019—1043, 1046—1087, 1089—1110, 1111—1120).

Kurumca alınmış olan mikrofilmler foto kopya halinde bastırılmakta ve ilgili mütehassıslar tarafından incelenmektedir. Türk idaresinde adanın siyasi, iktisadi, idarî ve kültürel tarihi bu incelemeler neticesinde bütün ayrıntıları ile meydana çıkacaktır. Aynı heyet üyeleri ziyaret esnasında Kıbrıs tarihi üzerinde konferanslar vermiş ve Türk mimari ve sanat eserlerinin korunması, bir Türk müzesi kurulması ve tarih araştırmalarının teşviki gayesiyle Kıbrıs'ta ilgililerle temasa geçerek bir Kıbrıs Türk Tarih Kurumu kurulmasına önyak olmuşlardır.

Kıbrıs Komitesi ayrıca Türkiye arşivlerinde adanın tarihi üzerinde vesikaları toplamaya girişmiştir. Başvekâlet arşivinde Kıbrıs seferini bütün teferruatıyla tesbit eden 8 numaralı ordu mühimme defteri ve diğer mühimme defterlerinden daha önce Efdalettin, Ahmet Refik ve İsmail Hakkı Uzunçarşılı tarafından yayınlanmış olanlardan başka vesikalar kopye edilmiş, ayrıca Kıbrıs'ın iskânı ve muhafazası için başlıca sorumluluğu yüklenmiş olan Karaman eyaleti sicil defterleri taranmıştır.

Komite ayrıca Kıbrıs seferi üzerinde belli başlı vekayinâmeleri toplamaya çalışmaktadır. Şimdiye kadar Üniversite kütüphanesi No. 3851 T. Y. de Fetih-nâme-i Kıbrıs (müellifi Rüstem Paşa İmamı Sayit Mehmet zade) keza Kıbrıs fethine dair Pirî'nin tarihi (Topkapı Sarayı kütüphanesi Revan K. No. 1294), Zeyrek'in tarihi (Viyana Millî kütüphanesi No. 974) kopye edilmiş veya mikrofilmi alınmış, ayrıca II. Selim devrine ait muhtelif *Selimnâmeler* incelenmiştir. Bundan başka Londra'da İngiliz Devlet Arşivinden 19. yüzyılda Kıbrıs'ta İngiliz Konsoloslarının gönderdikleri raporların mikrofilmleri alınmıştır.

Öte yandan Kıbrıs'ın tarih öncesinden başlayarak Anadolu ile olan bağlarını belirtecek çalışmalara da başlanmış, Kurum üyelerinden Prof. Dr. Tahsin Özgüç, Prof. Dr. Afif Erzen ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Eski

Çağ Tarihi Profesörü Füzuzan Kınal Kıbrıs'daki eski eserleri incelemek üzere Kıbrıs'a gönderilmişlerdir. Bu arkadaşların da çalışmaları bir hayli ilerlemiştir. Kıbrıs'a en son giden Kurum üyelerinden Prof. Dr. Afif Erzen İstanbul Üniversitesinde 1963-64 kış sömestri başından beri "İlk Çağ Tarihinde Kıbrıs" konusu üzerinde bir seminere başladığı gibi, Prof. Füzuzan Kınal da Kıbrıs'ın eski tarihi hakkında hazırlamakta olduğu bir monografiyi bitirmek üzeredir.

Münferit araştırmacılar tarafından yapılan çalışmaların genişliğini ve malzemenin çokluğunu gören Kıbrıs Komitesi ilk tasarıda düşünülen bir ciltlik eser yerine şimdilik bu araştırmalar tamamlandıkça ayrı makale ve kitaplar halinde yayınlamaya karar vermiştir.

